

ПОСТАТІ, ПОДІЇ, ПОВІДОМЛЕННЯ

ПРОФЕСОР ЙОСИП МИХАЙЛОВИЧ СВИНКО – ФУНДАТОР ГЕОГРАФІЧНОЇ НАУКИ НА ТЕРНОПІЛЬЩИНІ (З НАГОДИ 80-РІЧЧЯ)

2 жовтня 2014 року виповнилось 80 років від дня народження і 56 років науково-педагогічної діяльності кандидата геолого-мінералогічних наук, професора, академіка Української екологічної академії наук, члена Наукового товариства ім. Т.Шевченка, члена Українського географічного товариства, відмінника народної освіти, відмінника охорони природи, почесного члена Українського товариства охорони природи, багаторічного завідувача кафедри фізичної географії, а нині професора кафедри географії та методики її навчання Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка.

Ювіляр народився 2 жовтня 1934 року у селі Ямна Долішна у передгір'ї Карпат, поблизу Перемишля (зараз територія Польщі) у селянській родині. Батько Свинко Михайло і мати Анастасія обробляли невеликий клапчик власної землі й тим забезпечували проживання своєї сім'ї. Тут у рідному селі майбутній вчений у 1944 році закінчив три класи початкової школи. У 1945 р. примусово переселений з батьками на територію УРСР в село Лошнів Тербовлянського району Тернопільської області, де продовжив навчання у семирічній, а

згодом середній школі, яку закінчив у 1953 році. У цьому ж році поступив на геологічний факультет Львівського державного університету ім. Івана Франка, який закінчив у 1958 р. здобувши кваліфікацію інженера-геолога-розвідника рудних корисних копалин.

Після закінчення університету два роки працював на виробництві. В системі освіти Йосип Михайлович працює з осені 1960 року, коли його запросили на посаду старшого викладача Кременецького державного педагогічного інституту. Із 1961 р. роботу в Кременці він успішно поєднував із навчанням в аспірантурі при кафедрі загальної геології Львівського державного університету ім. І. Франка під керівництвом професора Д. П. Резвого. В 1968 р. успішно захистив кандидатську дисертацію на тему "Неотектоніка північної частини Поділля", а вже в березні 1969 р. був обраний деканом природничого факультету. В липні цього ж року Кременецький педінститут переведено в Тернопіль. З 1982 року Й. М. Свинко працював на посаді завідувача кафедри географії, а після її поділу на дві окремі кафедри (фізичної та економічної й соціальної) і до червня 2008 року був завідувачем кафедри фізичної географії. У 1991 р. йому було присвоєно вчене звання професора, а в 2004 – академіка Української екологічної академії наук.

Першим вагомих самостійним науковим дослідженням Йосипа Михайловича був дипломний проект на тему "Детальна розвідка південно-східного флангу Байназарського родовища рідкісних металів у Центральному Казахстані", в якій висвітлені закономірності поширення вольфрамових руд та розроблено рекомендації щодо їх розробки. Робота була високо оцінена рецензентами та головою Державної екзаменаційної комісії академіком Л.Г.Ткачуком.

Починаючи з 1961 р. вивчення неотектонічних рухів Північної частини Поділля стало пріоритетним у наукових дослідженнях Йосипа Михайловича протягом усіх подальших років роботи в Кременецькому державному педагогічному інституті та Тернопільському державному педагогічному університеті, хоч потреби реального життя часто вимагали значних відхилень від нього.

Особливе місце у науково-педагогічній діяльності Й. Свинка займають проблеми охорони природи та раціонального використання природних ресурсів. Цьому напрямку він прис-

вчав кілька десятків наукових праць. На підставі досліджень Й. Свинка та за його клопотанням у Тернопільській області взято під охорону держави десятки цінних у науковому та пізнавальному відношеннях геологічних та ботаничних об'єктів. Він був одним з ініціаторів створення заповідника "Медобори", державного природного парку "Дністровський каньйон" та ряду інших заповідних територій і об'єктів.

Значну увагу професор Й. Свинко приділяв вивченню внеску українських вчених у розвиток геологічної та географічної наук. Особливо багато уваги він приділяв вивченню життєвого шляху та наукової спадщини Івана Теслі, уродженця села Настасів Тернопільського району. Окрему групу становлять наукові статті Й. Свинка з історичної тематики, які переважно стосуються примусового виселення (депортації) українців зі споконвічних етнічних земель польсько-українського пограниччя в 1944-1946 рр., а також різноманітних язичницьких і християнських культових споруд у гірських породах.

Попри вагомий внесок у розвиток геологічної та географічної наук професор Й. Свинко відіграв надзвичайно велику роль у становленні та розвитку географічної науки в нашій області. Свою освітянську діяльність він розпочав у 1960 р. в Кременецькому педагогічному інституті викладанням геології на природничому факультеті на посаді старшого викладача. Перш за все зайнявся формуванням матеріальної бази для навчання: колекції мінералів, гірських порід, викопної фауни, посібників, карт тощо Постійно стежив за новими підручниками з геології та методичною літературою. Вчився і постійно вдосконалював свою майстерність як педагога. Невдовзі роботою молодого викладача геології зацікавилися районний та обласний відділи освіти, кабінет географії обласного інституту вдосконалення кваліфікації вчителів географії (І.Г. Процик). На базі кабінету геології почали організовувати обласні та районні семінари вчителів географії.

Відчувши нагальну потребу в підвищенні рівня знань з геології та географії (більшість їх тоді не мала спеціальної підготовки, в школах географією довантажували істориків, біологів, математиків та ін.), Йосип Михайлович почав ставити питання про відкриття набору на географію у Кременецькому педінституті. Особливо він активізував цю роботу, перебуваючи на посаді декана природничого факультету (1969-1973 рр.). Перший набір на спеціальність "Географія і біологія" було здійснено у 1981

році, а згодом (у 1990 р.) відкрито окремих географічний факультет.

За час роботи в Тернопільському державному педагогічному університеті Йосип Михайлович опублікував три навчальні програми з геології, два підручники з геології (у співавторстві з нині професором М.Я.Сивим), два лабораторні практикуми з геології (у співавторстві з професором М.Я.Сивим), рекомендовані Міністерством освіти й науки України та цикл лекцій із загальної геології для студентів заочної форми навчання. Варто зазначити, що це перші підручники й посібники з геології для географів та біологів, видані українською мовою.

У свої 80 років Йосип Михайлович продовжує плідно працювати. Він є автором 436 друкованих праць, з яких близько 30 опубліковано за останні п'ять років. Це різнопланової роботи, з-поміж яких можемо виділити 7 монографій. Дві з них у доступній для учнів та студентів формі розкривають геологічне минуле Тернопільської та Хмельницької областей. Працями краєзнавчо-туристичного характеру та безцінним джерелом інформації для учнівської молоді, що прагне пізнати рідний край є: "Геологія Тернопілля у світлинах" (2014 р.), "Дністровський каньйон очима допитливих" (2013 р.) та "Геологічний музей ТНПУ" (2012 р.).

У 2013 р. вийшла також фундаментальна праця "Екосистема зарегульованої водойми в умовах урбонавантаження (на прикладі Тернопільського водосховища)", у якій Й. М. Свинко є одним із співавторів. Це дослідження виконано у співпраці із колегами з Канади.

Також він продовжує активно займатись історико-географічними дослідженнями. У цьому контексті цінними й цікавими є статті присвячені вивченню персоналії українських мандрівників, географів та геологів, зокрема: О. Чекановського, Ю. Полянського, Ю. Лисянського, Я. Окуневського, Є. Лазаренка, Д. Резвого, Л. Колтуна. Окремої уваги заслуговує праця, присвячена вивченню змін природи Перемишлянського нагір'я після депортації українців. Не менш цінними є й інші праці цього періоду.

Таким чином Йосип Михайлович Свинко залишається чудовим викладачем шанованим як колегами (більшість з яких є його учнями), так і студентами, взірцем відповідального відношення до роботи, активним учасником наукового та громадського життя. Дай Боже Йосипу Михайловичу здоров'я та довгих років творчого життя.